

Τα κυπριακά έθιμα του γάμου μέσα σε ένα πίνακα

Πολιτισμός / Ζωγραφική & Εικαστικές Τέχνες

Νεκταρία Κοκκίνου

Στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών εκτίθεται η ελαιογραφία: «Ο Γάμος» του λαϊκού ζωγράφου Μιχαήλ Κάσαλου. Φέρει μία από τις υπογραφές του καλλιτέχνη, «Μιχαήλ Κκάσιαλος». Η ελαιογραφία (Α.Μ. 1185, 127×59εκ.) ανήκει στις συλλογές του Μουσείου από το 1963, χρονολογία κατά την οποία αγοράσθηκε ο πίνακας.

Ο Μιχαήλ Κάσαλος καταγόταν από την Άσκεια («Άσσια»), κατεχόμενο χωριό της επαρχίας Αμμοχώστου και γεννήθηκε το 1885. Σε πολύ νεαρή ηλικία έμαθε την τέχνη του τσαγκάρη. Ασχολείτο επίσης με τη γλυπτική και την αγιογραφία. Ξεκίνησε να ζωγραφίζει σε ηλικία 75 ετών. Αν και αυτοδίδακτος δημιούργησε πολλά και σημαντικά έργα, τα οποία αντανακλούν τα έθιμα, τα ήθη, τις αντιλήψεις και τις ασχολίες της εποχής.

«Ο Γάμος» του λαϊκού ζωγράφου Μιχαήλ Κάσαλου, ΑΜ 1185 Συλλογή Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Κύπρου

Ένα από τα σπουδαιότερα έργα του είναι ο πίνακας «Ο Γάμος», από τον οποίο αντλούμε πολλά στοιχεία για τα έθιμα του παραδοσιακού γάμου. Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της τέχνης του είναι η «φωτογραφική ακινησία», χαρακτηριστικό, το οποίο συναντούμε και στον εν λόγω πίνακα. Ο ζωγράφος τοποθέτησε στο έργο του διαφορετικές σκηνές, με πρωταγωνιστές το ανδρόγυνο, οι οποίες ακολουθούν η μια την άλλη σε μια αλληλουχία, όπως γινόταν και στην πραγματικότητα.

Συγκεκριμένα, στην κεντρική σκηνή παρουσιάζεται το ανδρόγυνο, μετά την τέλεση του γάμου να εξέρχεται από την εκκλησία, κρατώντας ο ένας τον άλλο και ακολουθώντας τον ιερέα, ο οποίος κρατεί τα στέφανα του γάμου. Το νεαρό ζευγάρι ακολουθούν οι χωριανοί-καλεσμένοι και οι οργανοπαίκτες (ο βιολάρης και ο λαουτάρης). Στο βάθος δεξιά παρουσιάζονται ανδρικές μορφές να κρατούν τα εξαπτέρυγα. Η σκηνή αυτή μας παραπέμπει στο μυστήριο του γάμου και συγκεκριμένα στο «χορό του Ησαΐα». Στο κέντρο του πίνακα απεικονίζεται η καρατόμηση ενός κόκορα. Σε κάποια χωριά της Κύπρου υπήρχε το έθιμο να σφάζουν ένα κόκορα μετά το γάμο για εξορκισμό του κακού, για καλοτυχία αλλά και για να έχει γερά θεμέλια ο γάμος. Επίσης, η εικόνα του κόκορα μας μεταφέρει συνειρμικά και στο γαμήλιο γλέντι, στο οποίο συμμετείχαν όλοι οι χωριανοί, προσφέροντας τρόφιμα και πουλερικά.

Παρατηρώντας τον πίνακα στα δεξιά μπορούμε να εντοπίσουμε δύο άλλα έθιμα. Στη μια σκηνή παρουσιάζεται η νύφη να τοποθετεί το δάκτυλό της μέσα σε ένα βαζάκι μέλι και να φιλά το χέρι της πεθεράς της. Το έθιμο αυτό υποδηλώνει το σεβασμό, που έπρεπε να έχει το νεαρό κορίτσι προς την πεθερά της, αλλά και τη γλυκιά ζωή, που θα ευχόταν να έχει στο εξής. Σε αρκετά χωριά της Κύπρου η

πεθερά προσέφερε μέλι και καρύδια στην νύφη της, για να έχει μια γλυκιά ζωή και πολλούς απογόνους. Στην επόμενη σκηνή παρουσιάζεται ένα άλλο έθιμο, κατά το οποίο ο γαμπρός και ο κουμπάρος του, σπάζουν ένα ρόδι, σύμβολο της γονιμότητας και της ευλογίας, στην είσοδο του σπιτιού των νεόνυμφων. Το τελευταίο έθιμο διατηρείται ακόμη και σε άλλες περιστάσεις του εθιμικού κύκλου σε κάποιες περιοχές του νησιού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι όλες οι μορφές παρουσιάζονται με παραδοσιακές φορεσιές. Οι πίνακες του Κάσαλου συνιστούν όντως μια σημαντική πηγή για τη λαογραφική έρευνα.

Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης έχοντας ως πρωτογενή πηγή τον πίνακα του Κάσαλου καλεί τα παιδιά, μέσα από το νέο του εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σε έναν πρωτότυπο γάμο, αναβιώνοντας αισθήσεις και έθιμα, ξεχασμένα εδώ και καιρό.

Για περισσότερες πληροφορίες για το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στην ιστοσελίδα www.cypriotstudies.org.

(Το άρθρο είναι της Νεκταρίας Κοκκίνου, μέλους των Φίλων του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Κύπρου)

<http://bit.ly/1IEiM80>